

Тюріна Альона Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного
менеджменту та зовнішньоекономічної
діяльності Національного університету
біоресурсів і природокористування України
aagrebennikova@nubip.edu.ua

Каньовський Михайло Анатолійович
аспірант кафедри публічного
управління та адміністрування
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова
mykhailokanovskyi@gmail.com

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОЧНОГО НАПРЯМУ БІЗНЕСУ КОМПАНІЇ «ІМК»

Анотація. Пошук оптимальних рішень для підвищення економічної ефективності власного бізнесу завжди залишається актуальним. Метою нашого дослідження є аналіз економічної ефективності молочних підприємств (на базі агрохолдингу «ІМК») та пошук шляхів підвищення їх конкурентоспроможності на основі прийняття оптимальних управлінських рішень. Під час дослідження використовуються загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: діалектичний, системний підхід, абстрактно-логічний, аналізу, синтезу, графічного зображення, групування та узагальнення.

У статті доведено, що для дослідження фінансово-економічного стану, інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності і забезпечення раціонального управління сільськогосподарським підприємством, яке займається виробництвом молока, надзвичайно важливим інструментом є оцінка економічної ефективності.

Визначено, що поряд з оцінкою економічної ефективності виробництва за показниками валового виробництва, продуктивності праці, продуктивності корів, собівартості продукції, рентабельності реалізації, валового доходу та чистого прибутку, доцільно проводити комплексну оцінку фінансового стану підприємства. Проведений аналіз економічної ефективності виробництва молока в дочірньому підприємстві компанії «ІМК» ТОВ «Чернігівська індустріальна молочна компанія» дав нам можливість виокремити напрями оптимізації виробничих витрат і сформулювати вектори розвитку молочного напрямку компанії. Доведено, що впровадження в господарську діяльність сучасних інноваційних технологій та забезпечення новітнім обладнанням дає можливість максимізувати механізацію й автоматизацію виробничого процесу, що позитивно впливає на комфорт тварин, оптимізацію виробничих витрат та продуктивності праці.

Практично значущим є обґрунтування доцільності впровадження інноваційної стратегії управління кормовою базою і годівлею ТОВ «ЧІМК», імплементація якої дозволить шляхом покращення якості годівлі підвищити молочну продуктивність корів та мінімізувати нераціональне використання кормів.

Ключові слова: виробнича собівартість; технологія виробництва молока; управління фінансами; оцінка економічної ефективності; фінансові показники підприємства; економічна ефективність.

Tiurina Alona, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Foreign Economic Activities, National University of Life and Environmental Science of Ukraine; Kanovskyi Mykhailo, Ph.D. student of the Department of Public Management and Administration, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law.

Ways to increase the efficiency of the dairy business direction of imk company

Abstract. The search for optimal solutions to increase the economic efficiency of business always remains relevant. The purpose of the study is to analyse the economic efficiency of milk-producing enterprises (on the basis of the IMK agricultural holding) and search for ways to increase their competitiveness based on the adoption of optimal management decisions. During the research, general scientific and special methods are used, such as: dialectical, systematic approach, abstract-logical, analysis, synthesis, graphic presentation, grouping and generalization.

It has been proven that the assessment of economic efficiency is an important tool for researching the financial and economic status, competitiveness, investment attractiveness and ensuring rational management of an agricultural enterprise engaged in milk production.

It was determined that along with the assessment of the economic efficiency of production based on indicators of gross production, labour productivity, cow productivity, cost of production, profitability of sales, gross income and net profit, it is advisable to carry out a comprehensive assessment of the financial state of the enterprise. The analysis of the economic efficiency of milk production in the subsidiary company "IMK" LLC "Chernihiv Industrial Milk Company" gave us the opportunity to single out directions for optimizing production costs and form vectors of development of the company's dairy direction. It has been proven that providing the farm with modern equipment and innovative technologies allows for maximum automation and mechanization of the production process, which favourably affects the comfort of animals, labour productivity and optimization of production costs.

Practically significant is the substantiation of the feasibility of implementing the strategy of management of feeding and fodder base of LLC "CHIMK" has been proven, the implementation of which is expected to increase the milk productivity of cows due to the improvement of the quality of feeding and reduce the irrational use of feed to a minimum.

Key words: production cost, milk production technology, financial management, evaluation of economic efficiency, financial indicators of the enterprise, economic efficiency.

Актуальність. В продовольчому забезпеченні держави молочне скотарство є стратегічним напрямом тваринницької галузі зокрема і сільського господарства України в цілому. Міжнародна практика аграрного виробництва показує досить високу частку валового продукту, що припадає на молочну галузь. Тваринницька галузь в Україні на даному етапі розвитку виглядає значно бідніше.

Відзначається стійка тенденція до скорочення поголів'я ВРХ у підсобних господарствах населення, зниження об'ємів виробництва молока та здорожчання молочних продуктів для кінцевого споживача. В попередні роки більшість молочних ферм утримувалися в основному за рахунок рослинництва, сьогодні ж через погодні катаклізми та постійні коливання вартості зерна розвиток молочного напрямку почав частіше привертати увагу фермерів. При належному розвитку та капіталовкладеннях вони приносять стабільний дохід.

Аналіз економічної ефективності діяльності окремих підприємств виробників молока є одним з критеріїв оцінки розвитку молочного скотарства в цілому. Тому важливим етапом дослідження проблеми стагнації молочної галузі в Україні є аналіз та оцінка економічної ефективності господарств, одним з напрямів діяльності яких є молочне скотарство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиліття вченими накопичено значний досвід щодо методології оцінки економічної ефективності. Зокрема, питання

економічної ефективності виробництва молока у своїх наукових публікаціях підіймали такі дослідники: О. Васильченко (2018), О. Варченко (2019), М. Ільчук (2018), І. Коновал (2018), О. Костюк (2018), В. Радько (2022), І. Свиноус (2019), Г. Сиротюк (2020), Л. Степасюк (2020) та ін.

Поряд з тим не вирішеними залишаються актуальні питання підвищення продуктивності корів, оновлення чи запуску нових молочних комплексів, оптимізації виробничих витрат. Вивчення досвіду та підходів до ведення бізнесу міжнародних і прогресивних українських виробників молока, дозволить надати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності молочного тваринництва.

Метою дослідження є аналіз економічної ефективності підприємств-виробників молока (на базі агрохолдингу «ІМК») та пошук напрямів підвищення їх конкурентоспроможності на основі прийняття оптимальних управлінських рішень.

Матеріали та методи дослідження. Під час дослідження використанні загальнонаукові і спеціальні методи, такі як: діалектичний для окреслення актуальності і теоретичного підґрунтя досліджуваної проблеми; системний підхід – для визначення структури і взаємозв'язку елементів наукового дослідження; абстрактно-логічний для формування висновків; аналізу для визначення фінансового становища підприємства та оцінки економічної ефективності виробництва молока; синтезу – для підвищення економічної ефективності виробництва молока та надання відповідних рекомендацій; графічного зображення та групування – для оброблення та надання візуалізованої інформації та метод узагальнення для підведення підсумків.

Результати дослідження та їх обговорення. Економічна ефективність – це показник, що характеризує відношення результатів господарської діяльності до ресурсів затрачених для його отримання. В сільському господарстві поняття економічної ефективності може бути застосоване до оцінки виробництва продукції аграрним сектором, окремою галуззю, будь-якими існуючими господарчими суб'єктами, в тому числі їх внутрішньогосподарськими формуваннями (підрозділами, бригадами, відділеннями) та навіть для оцінки виробництва різноманітних типів продуктів (Єрмаков та ін., 2020). В своєму дослідженні ми зосередили увагу на підприємстві, що входить до складу агрохолдингу «ІМК», операційною діяльністю якого є виробництво молока великої рогатої худоби.

Агрохолдинг «ІМК» входить в десятку найбільших аграрних компаній України. Основна діяльність холдингу сконцентрована на вирощуванні та зберіганні сільськогосподарських культур, зокрема пшениці, кукурудзи, соняшнику, і виробництві молока.

Компанія «ІМК» має горизонтальну форму інтеграції. Структура агрохолдингу «ІМК» представлена поєднаними в єдине ціле спільним ринком збуту та логістичною мережею материнською компанією та дочірніми підприємствами, такими як: ТОВ «АгроКІМ», ПП «Агропрогрес», ТОВ «Бурат-Агро», ПСП «Слобожанщина Агро» та ТОВ «Чернігівська індустріальна молочна компанія». Така інтеграція позитивно позначається на рівні собівартості продукції через оптимізацію трансакційних та прямих матеріальних витрат, що у результаті демонструє підвищення економічної ефективності діяльності в цілому.

Материнська компанія «ІМК» забезпечує розробку та впровадження загальної стратегії холдингу, моніторинг маркетингової, управлінської та фінансової діяльності дочірніх підприємств і виконує наглядову функцію. У свою чергу керівництво підконтрольних господарств адмініструє поточну операційну діяльність і своєчасно вирішує актуальні проблеми. Крім того, варто зазначити, що через програми корпоративної соціальної відповідальності компанія «ІМК» успішно імплементує в свою діяльність 12 з 17 цілей сталого розвитку і формує власну політику забезпечення сталого розвитку (Гребеннікова & Чепчак, 2021).

Молочним скотарством в групі компаній «ІМК» займається ТОВ «Чернігівська індустріальна молочна компанія» (ЧІМК). На виробництво молока в структурі доходу від продажу продукції підприємства припадає лише 4%, з метою диверсифікації виробництва компанія має намір оптимізувати і розширити даний напрям діяльності (Рис. 1.).

Варто зазначити, що не зважаючи на ефективне управління операційною діяльністю у 2020 році в порівнянні з 2019 роком у наслідок макроекономічних і валютних проблем в Україні відзначається погіршення фінансового результату діяльності. Також у 2020 році погіршення погодних умов в Чернігівській області негативно вплинуло на зниження обсягів реалізації виробленої продукції.

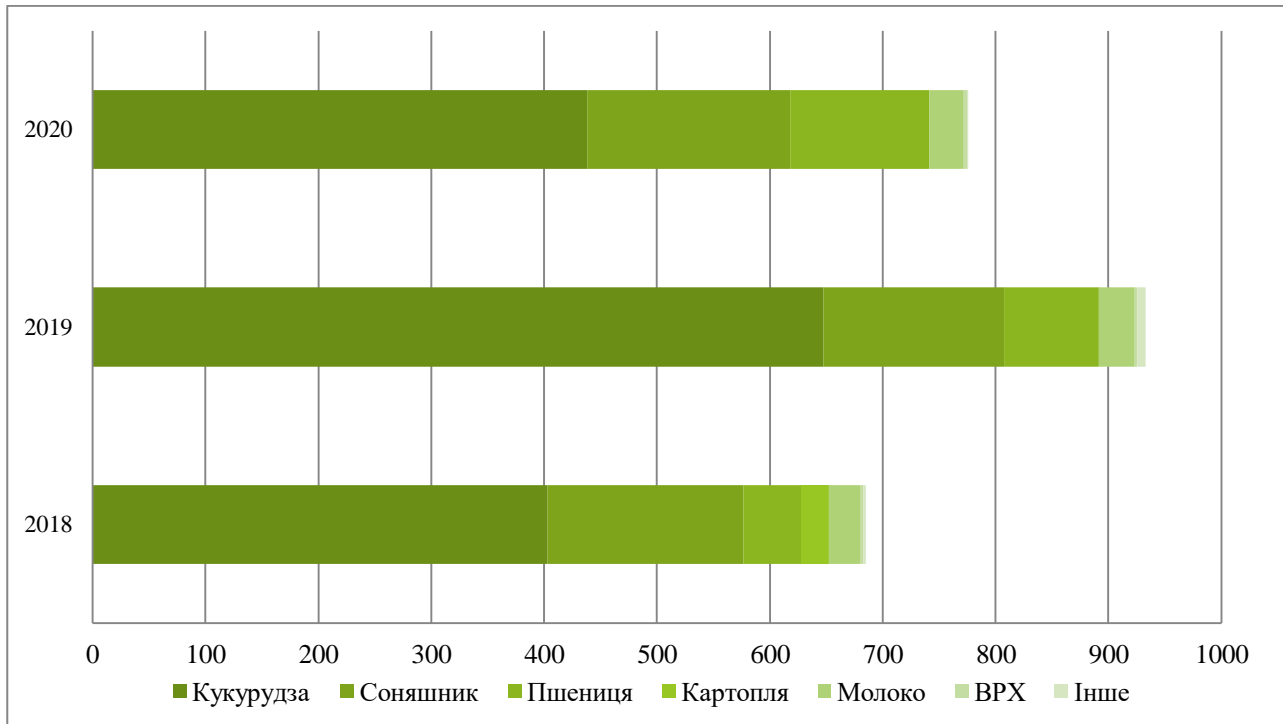

Рис. 1. Структура доходу від продажу готової продукції ТОВ «ЧІМК», млн. грн.
Джерело: побудовано авторами на основі (Фін звіт ІМК 2018-2020).

Постійний моніторинг фінансового стану підприємства відіграє ключову роль в забезпеченні стабільного тренду розвитку фінансово-господарської діяльності суб'єкта аграрного бізнесу. Фінансовий стан підприємства характеризується його платоспроможністю, вчасним проведенням розрахунків з стейкхолдерами, раціональним забезпеченням оборотними засобами виробництва і співвідношенням наявних виробничих запасів з їх потребами (Давиденко та ін., 2021).

Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «ЧІМК» у горизонтальній та вертикальній проекції (табл. 1.) показав, що:

1. Відзначається тенденція до збільшення сукупної вартості активів, зокрема у 2020 році цей показник зріс на 52% у порівнянні з 2018 роком. Вартість активів відповідає референтним межах і має постійно високе значення.

2. Такі ж тенденції до значного росту з 2018 по 2020 рік має і показник вартості необоротних активів. Що відображає здійснене в цей період оновлення виробничого обладнання та парку сільськогосподарської техніки підприємства.

3. Сукупний грошовий приріст оборотних активів ТОВ «ЧІМК» за два роки склав 97,5 млн гривень, що складає 16% від рівня 2018 року.

4. Позитивні тенденції спостерігаються і щодо коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості, так за аналізований період товариство знизило середньорічну величину дебіторської заборгованості на 36%.

5. Стрімке падіння, в 65 раз, обсягу грошових коштів та їх еквівалентів на балансі ТОВ «ЧІМК» в 2019 році порівняно з 2018 роком пов'язане зі збитковістю господарської діяльності підприємства в 2018 році. 2019 рік був прибутковим для компанії, тому на кінець 2020 року баланс поповнився на 113,8 млн грн, що позитивно вплинуло на ділову активність та платоспроможність підприємства. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2020 році зріс на 0,11 одиниць.

Таблиця 1

Аналіз структури і динаміки активів ТОВ «ЧІМК» за 2018-2020 роки, тис. грн.

Показники	2018	2019	2020	Відхилення 2020 до 2018	
				Абсолютне, тис грн	Відносне, %
Активи, всього	1045431,0	1298645,0	1593234,0	547803,0	+52
Необоротні активи	455641,0	804153,0	905893,0	450252,0	+99
Оборотні активи	589790,0	494492,0	687341,0	97551,0	+16
Матеріальні оборотні активи	350166,0	274942,0	314856,0	-35310,0	-10
Дебіторська заборгованість	17061,0	14858,0	10915,0	-6146,0	-36
Грошові кошти та еквіваленти	13617,0	209,0	113796,0	100179,0	+736

Джерело: розраховано авторами на основі (Фін. звіт ІМК 2018-2020).

Протягом 2018-2020 років на 52,4% зріс і загальний обсяг джерел надходження активів (табл. 2.). Такий стан пасиву балансу свідчить про фінансову стабільність та активну діяльність підприємства протягом досліджуваного періоду. Тенденцію до помірному росту на 18,4% у 2019 році порівняно з 2018 роком показує обсяг накопиченого власного капіталу підприємства. Поряд з тим, така тенденція в 2020 році не збереглася через збитковість діяльності ТОВ «ЧІМК». Негативним фактором є значне зростання сукупних зобов'язань компанії, адже воно пов'язане з утворенням додаткової заборгованості перед кредиторами.

Таблиця 2

Аналіз динаміки та джерел утворення активів ТОВ «ЧІМК» за 2018-2020 роки, тис. грн.

Показники	2018	2019	2020	Відхилення 2020 до 2018	
				Абсолютне, тис грн	Відносне, %
Джерела утворення активів, всього	1045431,0	1298645,0	1593234,0	547803,0	+52,4
Власний капітал	215674,0	254787,0	255407,0	39733,0	+18,4
Довгострокові зобов'язання	15058,0	335290,0	440354,0	425296,0	+2824,4
Поточні зобов'язання	7646,0	72943,0	91281,0	83635,0	+1093,8
Кредити банків	141373,0	118431,0	138441,0	-2932,0	-2,1
Кредиторська заборгованість	629365,0	510519,0	643781,0	14416,0	+2,3

Джерело: розраховано авторами на основі (Фін. звіт ІМК 2018-2020).

Дослідниця Аверчева Н. стверджує, що проблема підвищення рентабельності виробництва молока пов'язана з низкою внутрішніх і зовнішніх факторів та вимагає системного підходу до управління виробництвом. Зростання вартості ветеринарного обслуговування, технологічних, зоотехнічних, кормових і паливно-енергетичних ресурсів негативно впливає на рівень рентабельності молочнотоварного підприємства. Проте цей негативний ефект здорожчання виробничих засобів може нівелювати підвищення продуктивності корів (Аверчева, 2021).

Дослідник Колоша В. вбачає доцільним оцінювати економіку молочного виробництва з використанням показників продуктивності праці, валового виробництва сировини, собівартості продукції, валового доходу, рентабельності реалізації і чистого прибутку (Колоша, 2018). Також для характеристики ефективності молочного виробництва вчений пропонує застосовувати натуральні показники.

У 2020 році повна собівартість виробництва 1 тони молока в ТОВ «ЧІМК» склала 6073 грн, що на 52 грн більше ніж у 2019 році та на 3,5% вище порівняно з 2018 роком. Аналіз структури собівартості одиниці виробленого молока (рис. 2.) показав, що найбільшу частку у виробничих витратах займають прямі змінні витрати.

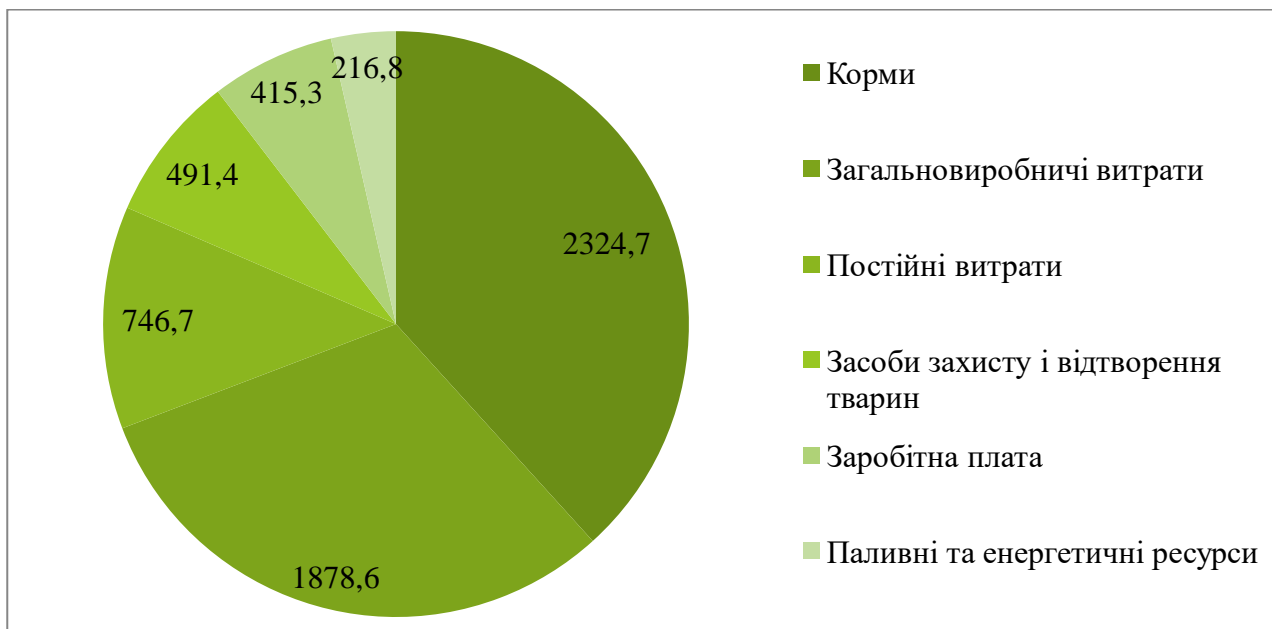

Рис. 2. Структура собівартості 1 тони молока в ТОВ «ЧІМК» у 2020 році, грн.
Джерело: побудовано авторами на основі (Фін звіт ІМК 2018-2020).

Витрати на корми складають 38,3% від всіх витрат, що на 8% нижче середньо статистичних витрат українських агропромислових підприємств. Загальновиробничі витрати на виробництво 1 тони молока склали 1879 грн, що є другою за величиною групою витрат. До них відносять витрати на паливно-мастильні матеріали, загальновиробничі запчастини, послуги з ремонту, довгострокову оренду сільськогосподарської техніки, нарахування, оренду землі та амортизаційні відрахування. Постійні витрати, такі як витрати на укладання договорів, амортизація, відсотки за кредит, дооцінка майна, втрати від псування майна та інші фінансові витрати, в структурі собівартості займають частку в 12,3%. Ці три групи витрат сукупно складають 81% загальновиробничих витрат. У той же час витрати на засоби захисту тварин, такі як ветеринарні розхідні матеріали, засоби для відтворення поголів'я, засоби для дезінфекції приміщень, ветеринарні лікувальні та профілактичні препарати, становлять 491 гривню на 1 тону виробленого молока або близько 8% від суми повної

собівартості. Лише 7 % припадає на фонд заробітної плати працівників молочнотоварного господарства. Найменшу частку в структурі витрат, всього 4%, займають витрати на паливно-енергетичні ресурси та паливно-мастильні матеріали.

Оцінка економічної ефективності виробництва молока (табл. 3) показала, що в господарстві відмічається тенденція до підвищення молочної продуктивності дійних корів. Так, продуктивність однієї дійної голови зросла на 5,4% протягом аналізованого періоду. Такий ріст відчутно вплинув на показники рентабельності виробництва молока та обсяг чистого прибутку. Крім того, на ріст цих показників вплинуло швидке, порівняно з рівнем інфляції засобів виробництва, підвищення реалізаційної ціни молока. Середньорічна ціна реалізації тони молока у 2020 році склала 8740 грн, що на 2667 грн вище загального рівня собівартості.

Таблиця 3

Оцінка економічної ефективності виробництва молока в ТОВ «ЧІМК».

Показник	2018	2019	2020	2020 до 2018, %
Продуктивність корів, кг на гол в рік	6955,0	7155,0	7330,0	105,4
Собівартість 1 тони реалізованого молока, грн	5870,0	6021,4	6073,3	103,5
Загалом вироблено, тон	3509,0	3716,3	3751,7	106,9
Реалізаційна ціна за 1 тону, грн	7936,0	8213,0	8740,0	110,1
Виручка від реалізації, тис грн	27852,0	30522,0	32790,0	117,7
Товарність молока, %	92,0	93,0	93,0	101,1
Чистий прибуток на 1 тону молока, грн	114,0	206,0	259,0	227,2
Рентабельність продукції, %	1,44	2,49	2,96	205,6

Джерело: розраховано авторами на основі (Фін. звіт ІМК 2018-2020).

Наші дослідження виявили, що для забезпечення ефективної діяльності молочнотоварного підприємства одним з визначальних факторів є бізнес-процес годівлі тварин. Враховуючи, що найбільшою статтею собівартості молока є вартість кормів, ми розглянули можливість впровадження нового підходу в організації ведення тваринництва. «Система «Profeed» - це IT-рішення, яке дозволяє оптимізувати використання кормів та управляти годівлею на фермах» (Ageek, 2018). Ця версія програмного забезпечення дозволяє сільськогосподарським виробникам вести точний контроль і моніторинг витрат на корми, економити компоненти корму, коригувати раціон годівлі, збирати всі дані про кожну годівлю, керувати запасами та генерувати змістовні звіти. Вихідні дані інвестиційного проєкту з впровадження системи зазначені в таблиці 4.

Таблиця 4

Вихідні дані інвестиційного проєкту «Модуль управління годівлею».

Показник	Значення
Статутний капітал підрозділу, тис грн	12739,0
Чисельність персоналу, осіб	27
Загальна вартість проєкту, тис грн	100,0
Термін окупності, місяців	2,5
Рентабельність, %	14,0

Джерело: розраховано авторами на основі (Фін. звіт ІМК 2018-2020).

З метою аналізу інвестиційної привабливості проєкту, нами використано імітаційну модель оцінки його ризику (табл. 5. та табл. 6.). Це один з складових методів комплексного інвестиційного дослідження проєктів. Основою такого моделювання при аналізі ризику проєкту є коригування взаємозв'язку грошового потоку і приведеного далі розрахунку NPV для всіх прогнозованих сценаріїв (Van Horne & Wachowicz, 2008).

Таблиця 5

Числові характеристики інвестиційного проєкту «Модуль управління годівлею».

Показник	Чиста теперішня вартість (NPV), тис грн	Оцінка ймовірності
Песимістичний	30705,0	0,1
Поміркований	32156,0	0,7
Оптимістичний	39758,0	0,2

Джерело: розраховано авторами.

Таблиця 6

Розрахунок ефективності інвестиційного проєкту «Модуль управління годівлею».

Показник	Значення
Чиста теперішня вартість (NPV), тис грн	32156,0
Індекс прибутковості	2,07
Внутрішня норма прибутковості (IRR), %	16,0

Джерело: розраховано авторами.

Під час порівняння двох проєктів, більш ризиковим вважають проєкт з більш чутливою NPV, оскільки незначні коливання вхідної змінної спричиняють велику амплітуду значень NPV навколо очікуваного. Тож, більша невизначеність означає вищий ризик.

Імплементация програмного забезпечення для управління годівлею тварин «Profeed» на досліджуваному підприємстві в результаті дозволить знизити витрати на корми та підвищити молочну продуктивність корів, прогнозована окупність проєкту складає 2,5 місяці. Отже, економічна доцільність впровадження сучасних інноваційних технологій у виробництво молока є очевидною. Адже використання новітніх технологій дозволяє покращити фінансові результати господарювання через оптимізацію витрат на виробництво молока.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Тож, важливим інструментом забезпечення раціонального управління та дослідження конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості і фінансово-економічного стану сільськогосподарського молочнотоварного підприємства є оцінка його економічної ефективності. При цьому саму економічну ефективність варто розглядати, як вияв раціонального використання ресурсів з метою досягнення найкращого господарського результату досліджуваного суб'єкта господарювання.

До основних факторів, що мають сильний вплив на ефективність господарювання виробників молока в цілому та ТОВ «ЧІМК», зокрема, відносимо: ступінь спеціалізації та концентрації підприємства, раціональне управління підприємством, середню молочну продуктивність корів, матеріально-технічне забезпечення, рівень собівартості молока та ціну реалізації молока. Виявлено, що на досліджуваному підприємстві покращення годівлі продуктивного стада є одним з ключових факторів для підвищення ефективності діяльності. Доведено, що забезпечення високоякісними кормами та розробка науково-обґрунтованих повноцінних раціонів на підприємстві приводить до отримання високої молочної продуктивності корів. Максимальна автоматизація та механізація виробничого процесу через забезпечення підприємства сучасним обладнанням та інноваційними технологіями дозволяє не лише оптимізувати виробничі витрати та продуктивність праці, а й сприятливо позначається на комфорті тварин. Проведений аналіз інвестиційної привабливості спеціалізованого професійного програмного забезпечення для контролю й управління годівлею на фермі підтвердив гіпотезу щодо економічної доцільності впровадження інновацій. При цьому питання розширення молочного напрямку через впровадження інноваційних управлінських та технологічних рішень у виробничу діяльність підприємства потребує подальшого дослідження.

Література

1. Васильченко О. М. Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. Економічний аналіз: зб. наук. праць. ТНЕУ. 2018. Том 28. № 2. С. 110-118.
2. Varchenko O., Radko V., Rudych O., Svydnous I., & Tkachenko K. (2019). Risks of dairy farming in Ukraine and ways of their minimization and neutralization. *Agricultural Science and Practice*, 6(1), 41-59. DOI: <https://doi.org/10.15407/agrisp6.01.041>.
3. Ільчук М. М., Коновал І. А., Євтушенко В. Д. Управління конкурентоспроможністю продукції скотарства сільськогосподарських підприємств України. *Економіка АПК*. 2018. № 7. С. 83 - 92.
4. Костюк О. Д., Костюк Я. В. Якість і безпека продукції як вектор розвитку молочної галузі. *Науковий вісник НУБіП України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. К.: ВЦ НУБіП України*. 2018. Вип. 284. С. 97-104.
5. Чіков І., Радько В., Маршалок М., Теплюк М., Петренко О., Шарко І., Сітковська А. Економічний розвиток підприємств агропродовольчої сфери на інноваційній основі. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42). 2022. 98-106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.42.2022.3672>.
6. Сиротюк Г. Підвищення ефективності молочного скотарства. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2020. №27. С. 126-131. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2020.27.126>.
7. Stepasyuk L. M., Dramaretska K. P., Titenko Z. M., Babiak N. D. The Competitive Environment Diagnostics In The Animal Husbandry Products Market. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(8s). 2020. 2551 - 2558. Retrieved from <http://sersec.org/journals/index.php/IJAST/article/view/14759>.
8. Єрмаков О.Ю., Чупряк А.В., Сокур Л.В., Нагорний В.В. Ресурсно-технічний потенціал інноваційно орієнтованих сільськогосподарських підприємств: Монографія. К.: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 190 с.
9. Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року. ІМК: веб-сайт. URL: https://imcagro.com.ua/images/docs/TOV_СНІМК/Фінансова%20звітність%202019%20СНІМК.pdf.
10. Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року. ІМК: веб-сайт. URL: https://imcagro.com.ua/images/docs/TOV_СНІМК/Фінансова%20звітність%202020%20СНІМК.pdf.
11. Гребеннікова А. А., Чепчак Д. Р. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності аграрних формувань. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.81>.
12. Davydenko N., Titenko Z., Mrachkovska N., & Horislavska I. (2021). Integral Assessment of the Financial Security Level of Agrarian Corporations of Ukraine. *Studies of Applied Economics*, 39(7). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i7.4984>.
13. Аверчева Н. Економічний аналіз рентабельності молока. *Агросвіт*. 2021. №7-8. С. 109-120. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.7-8.109>.

14. Колоша В. Проблеми формування та підвищення економічної ефективності виробництва молока. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol.4. No.4. Pp. 99–112. URL: <https://are-journal.com/are/article/view/210>.

15. Система управління процесом годівлі Profeed — важливий крок до розумної ферми. Aggeek: веб-сайт. URL: <https://aggeek.net/ru-blog/sistema-upravlinnya-protsekom-godivli-profeed--vazhlijivij-krok-do-rozumnoi-fermi>.

16. Van Horne, J. C. & Wachowicz, John M. J. (2008) *Fundamentals of Financial Management*. 13th ed. Pearson Education. 744 p.

References

1. Vasylychenko O. M. (2018). Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva moloka v silskohospodarskykh pidpriemstvakh. *Economic analysis*. 28 (2). 110-118.

2. Varchenko O., Radko V., Rudych O., Svyynous I., & Tkachenko K. (2019). Risks of dairy farming in Ukraine and ways of their minimization and neutralization. *Agricultural Science and Practice*, 6(1), 41-59. DOI: <https://doi.org/10.15407/agrisp6.01.041>.

3. Ilchuk M.M., Konoval I.A., Yevtushenko V.D. (2018). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu produktsii skotarstva silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy. *Ekonomika APK*. 7. 83-92.

4. Kostyuk O.D. & Kostyuk Ya.V. (2018). Yakist i bezpeka produktsii yak vektor rozvytku molochnoi haluzi. *Scientific bulletin of NUBiP of Ukraine. Series: Economics, agricultural management, business*. 284. 97-104.

5. Chikov I., Radko V., Marshalok M., Tepluk M., Petrenko O., Sharko I., & Sitkovska A. (2022). ECONOMIC DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL FOOD ENTERPRISES ON AN INNOVATIVE BASIS. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 98-106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.42.2022.3672>.

6. Syrotiuk H. (2020). Pidvyshchennia efektyvnosti molochnoho skotarstva. *Visnyk LNAU: Economics of AIC*. 27. 126-131. DOI: [10.31734/economics2020.27.126](https://doi.org/10.31734/economics2020.27.126).

7. Stepasyuk L. M., Dramaretska K. P., Titenko Z. M. & Babiak N. D. (2020). The Competitive Environment Diagnostics In The Animal Husbandry Products Market . *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(8s), 2551 - 2558. Retrieved from <http://sersec.org/journals/index.php/IJAST/article/view/14759>.

8. Yermakov O.Yu., Chupriak A.V., Sokur L.V. & Nahorni V.V. (2020). Resource and technical potential of innovatively oriented agricultural enterprises. Kyiv: Yamchynskiy.

9. Financial statements for the year ended December 31, 2019. IMK. Retrieved from https://imcagro.com.ua/images/docs/TOV_CHIMK/Фінансова%20звітність%202019%20ЧІМК.pdf.

10. Financial statements for the year ended December 31, 2020. IMK. Retrieved from https://imcagro.com.ua/images/docs/TOV_CHIMK/Фінансова%20звітність%202020%20ЧІМК%202020.pdf.

11. Hrebennikova A. A., & Chepchak D. R. (2021). Rozvytok korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti ahrarnykh formuvan. *Efektivna ekonomika*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8891>.

12. Davydenko N., Titenko Z., Mrachkovska N., & Horislavska I. (2021). Integral Assessment of the Financial Security Level of Agrarian Corporations of Ukraine. *Studies of Applied Economics*, 39(7). DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i7.4984>.
13. Avercheva N. (2021). Ekonomichnyi analiz rentabelnosti moloka. *Agrosvit*. 7-8. 109-120. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.7-8.109](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.7-8.109).
14. Kolosha V. (2018). Problems of formation and increase of the economic efficiency of milk production. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 4(4), 99-112. Retrieved from <https://are-journal.com/are/article/view/210>.
15. The Profeed feed management system is an important step towards a smart farm. *Aggeek*. Retrieved from <https://aggeek.net/ru-blog/sistema-upravlinnya-protsesom-godivli-profeed-vazhlivij-krok-do-rozumnoi-fermi>.
16. Van Horne, J. C. & Wachowicz John M. J. (2008). *Fundamentals of Financial Management*. 13th ed. Pearson Education.

Стаття надійшла до редакції 21. 07. 2022 р.